

Lakialoite LA 3/2025 vp

Pia Lohikoski vas ym.

Lakialoite laiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Aloitteella esitetään laintasoista opetuksen määrän sääntelyä ammatillisessa koulutuksessa. Nykyisin asetustasoinen sääntely nostettaisiin lain tasolle. Opetuksen ja ohjauksen vähimmäismäärä osaamispistettä kohti nostettaisiin 12 tunnista 16 tuntiin. Opetus tulisi järjestää pääsääntöisesti lähiopetuksena.

PERUSTELUT

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 48 §:n 2 momentin mukaan ammattitaidon tai osaamisen hankkiminen suunnitellaan yksilöllisesti tutkinnon tai koulutuksen osittain. Perustutkintokoulutuksessa koulutuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida oppilaitoksessa ja muissa oppimisympäristöissä toteutettavan opetuksen ja ohjauksen tarve sekä määrä. Lisäksi momentti sisältää asetuksenantovaltuuden, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin opetuksen ja ohjauksen määrän arvioinnista.

Ammatillisesta koulutuksesta annettuun valtioneuvoston asetukseen (673/2017) lisättiin elokuussa 2022 voimaan tulleella muutoksella (583/2021) 10 a § osaamisen ja ohjauksen määrän arvioinnista. Pykälän 1 momentin mukaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 48 §:n 2 momentissa tarkoitettussa opetuksen ja ohjauksen määrän arvioinnissa lähtökohtana käytetään tässä pykälässä säädettyä tuntimäärää, jos ammatillista perustutkintoa suorittavalla opiskelijalla ei ole tutkinnon osan tai yhteisen tutkinnon osan osa-alueen suorittamiseksi tarvittavaa aiemmin hankittua osaamista. Pykälän 2 momentin mukaan ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa tutkinnon osan tai yhteisen tutkinnon osan osa-alueen suorittamiseksi tarvittavan opetuksen ja ohjauksen määrä on vähintään 12 tuntia osaamispistettä kohti. Tuntimäärä voi kuitenkin olla säädettyä suurempi tai pienempi opiskelijan oppimisvalmiuksien tai yksilöllisten valintojen perusteella. Tutkinnon osan tai yhteisen tutkinnon osan osa-alueen opetuksen ja ohjauksen määrän arvioinnissa tulee lisäksi ottaa huomioon ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 12 §:ssä säädetty tutkinnon osien mitoitusperusteet.

Asetusmuutoksen taustalla vaikutti Marinin hallituksen hallitusohjelman kirjaus, jonka mukaan toisen asteen koulutuksessa havaittuihin laatuongelmiin puututaan välittömästi, jotta koulutuk-

Lakialoite LA 3/2025 vp

sen laatua, opettajien työskentelyedellytyksiä ja nuorten hyvinvointia voidaan tietopohjaisesti vahvistaa kaikissa lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa. Ohjelman mukaan otettiin erityisesti huomioon lähiopetus- ja ohjausresurssien riittävyys muuttuneisiin vaatimuksiin nähden. Myös eduskunta oli oppivelvollisuuden laajentamisen yhteydessä (EV 218/2020 vp) edellyttänyt lausumalla, että ammatillisessa koulutuksessa tulee vahvistaa opiskelijan oikeutta saada lähiopetusta, että valtioneuvoston asetuksella on säädettävä tarkemmin opetuksen ja ohjauksen määrän arvioinnissa käytettävistä periaatteista ja että toteutuneen lähiopetuksen määrää on seurattava.

Marinin hallituksen toteuttama asetusmuutos vahvisti opiskelijoiden oikeutta saada opetusta ja ohjausta. Aiemmin vastaavanlaisesta vähimmäistuntimäärästä ei ollut säädetty, joten asetus vahvisti opiskelijoiden oikeutta laadukkaaseen opetukseen. Joustavalla vähimmäistuntimäärällä pyrittiin varmistamaan, että jokaisella ammatillisen koulutuksen opiskelijalla on kaikissa tilanteissa oikeus riittävään määrään opetusta. Säännöksen tavoitteena oli myös yhdenvertaista lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen valitsevien nuorten välistä asemaa ja toisaalta myös eri ammatillisen koulutuksen järjestäjien oppilaitoksissa opiskelevien asemaa. Yksi ammatillisen koulutuksen erityisistä vahvuuksista on joustavuus ja opiskelijan jo työelämässä hankkiman osaamisen tunnistaminen. On kuitenkin tärkeää varmistaa, että joustavuus ei tarkoita edes poikkeustilanteissa sitä, että opiskelija jää opinnoissaan yksin.

OAJ:n alkuvuodesta 2024 julkaiseman jäsenkyselyn mukaan opetuksen ja ohjauksen määrän toimintatavoissa on asetuksesta huolimatta vielä paljon epäselvyyksiä ja käytännöt vaihtelevat oppilaitosten välillä. Kyselyn mukaan yli puolet ammatillisen koulutuksen opetushenkilöstöstä (opettajat ja opinto-ohjaajat) on sitä mieltä, että lähiopetuksen lisääminen ja pienemmät ryhmäkoot ovat tärkeimpiä edistettäviä asioita koulutuspolitiikassa. Kyselyn mukaan vastaajista peräti 55 prosenttia kertoi lähiopetuksen toteuttamisen vähentyneen.

Amisbarometrin mukaan lähituntien määrä on vähentynyt vuosien 2015 ja 2024 välillä. Kun vuonna 2015 opiskelijoista 38 prosenttia koki saavansa lähiopetusta vähemmän kuin 21 tuntia viikossa, vuonna 2024 vastaava luku oli 49 prosenttia. 21 tuntia viikossa tarkoittaa vain vajaata kolmea normaalia työpäivää viikossa.

Ammatillisen koulutuksen 120 miljoonan euron leikkaukset tarkoittavat laskennallisesti 1 600 opettajan vähennystä. Tähän mennessä on ammatillisissa oppilaitoksissa ollut ainakin 49 yt- tai muutosneuvottelut. Määrä tarkoittaa yli kolmasosaa kaikista ammatillisista oppilaitoksista. Hallituksen mukaan se ei kohdista säästötoimia perusopetuksen päättävien nuorten tai vailla ammatillista perustutkintoa olevien koulutukseen, ja säästöt toteutetaan vähentämällä tavoitteellisten opiskelijavuosien määriä jo tutkinnon suorittaneiden osalta. Näin toimittaessa sopeutuksen vaikutukset opiskelijakohtaiseen lähiopetukseen tai oppimisen tukeen voidaan olettaa olevan hallituksen mukaan vähäisiä.

Tosiasiassa näin isoja säästöjä on mahdotonta kohdentaa jo tutkinnon suorittaneisiin tai aikuisempiin opiskelijoihin. Lisäksi säästöillä tulee väistämättä olemaan merkitystä ammatillisen koulutuksen laatuun ja lähiopetuksen määrään, joka on jo valmiiksi niin matalalla tasolla, että varsinkin oppimisen tukea ja muunlaista tukea tarvitsevat opiskelijat ovat vaarassa koulupudokkuuteen. Ammatillisen koulutuksen tuen uudistaminen ei onnistu yhdessä leikkausten kanssa, koska lähiopetuksen määrä vähenee niiden vuoksi entisestään.

Lakialoite LA 3/2025 vp

Oppilaitokset ovat tilanteessa, jossa hallinnosta ei ole enää mahdollista leikata, vaan leikkaukset on pakko toteuttaa suoraan opetuksen järjestämisestä. Oppilaitoksista kuuluu huolta siitä, että ammatillisen koulutuksen leikkausten vuoksi mennään yhä enemmän verkko-opetukseen tai verkkokursseihin, jotka eivät pääsääntöisesti ole ainakaan oppivelvollisille hyvä vaihtoehto eivätkä välttämättä aina muillekaan opiskelijoille.

Tavoitteena on saada nuoresta ikäluokasta 50 prosenttia korkeakoulutetuiksi. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi meidän on panostettava ammatilliseen koulutukseen, jotta yhä useampi siirtyy ammatillisesta koulutuksesta korkeakouluun. Lukiolaisista suurin osa jatkaa korkeakouluissa, joten tätä kautta ei saada juurikaan kasvua korkeakoulutettujen määrään. On taattava riittävä lähiopetuksen ja yleissivistävien opintojen määrä, oppimisen tuki ja eheät koulupäivät, jotta siirtyminen korkeakoulutukseen ammatillisesta koulutuksesta koetaan mielekkääksi.

Ammatillisen koulutuksen lähiopetuksen riittävä määrä on myös toisen asteen koulutuksen yhdenvertaisuuskysymys. Varsinkin oppivelvollisten kohdalla on painotettava sitä, että lähiopetuksen riittävä määrä ei voi olla riippuvainen siitä, opiskeleeko nuori ammatillisessa koulutuksessa vai lukiokoulutuksessa tai missä oppilaitoksessa tai millä paikkakunnalla nuori opiskelee.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

ammattillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin (531/2017) uusi 48 a § seuraavasti:

48 a §

Opetuksen ja ohjauksen määrä

Jos ammatillista perustutkintoa suorittavalla opiskelijalla ei ole tutkinnon osan tai yhteisen tutkinnon osan osa-alueen suorittamiseksi tarvittavaa aiemmin hankittua osaamista, tutkinnon osan tai yhteisen tutkinnon osan osa-alueen suorittamiseksi tarvittavan opettajan antaman opetuksen ja ohjauksen määrän on oltava vähintään 16 tuntia osaamispistettä kohti. Opetus on järjestettävä pääsääntöisesti lähiopetuksena.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

Lakialoite LA 3/2025 vp

Helsingissä 11.3.2025

Pia Lohikoski vas
Hanna Holopainen vihr
Alviina Alametsä vihr
Aino-Kaisa Pekonen vas
Timo Suhonen sd
Pia Hiltunen sd